

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

OVID DENSUSIANU. — Un mod de a critica.

M. PALEOLOGU. — Sonet.

N. IORGA. — Memorii.

NATALIA NEGRU. — Aleargă trenul... (poezie).

CONSTANTIN BERARIU. — Făt-frumos în grădina Sfintei Vineri
(Feerie în 3 tablouri).

V. PIRVAN. — Dare de seamă : Rușii și țărănimea romînească
în vremea ocupațiilor rusești, de A. V. Gidei.

CH. — Notițe bibliografice.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani



Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI



BCU Cluj / Central University Library Cluj



VASILE POP

DIN OGNA VIEȚII

— SCHIȚE —

Prețul 1 Leu

De vânzare la toate librăriile



POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alcalay.



SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

UN MOD DE A CRITICA

În cercuri în care literatura și știința se confundă cu tot felul de meserii, și mai ales cu meseria de a ciștiga mai ușor pâinea de toate zilele, de a adăuga un titlu nou la altele primite prin vre-o minune, de a apăra, cu zelul de servitor smerit, nume a căror faimă e amenințată să apună, critica se coboară la o îndeletnicire meschină de înegriri pătimașe, de insinuări perfide, de clevertiri, de vorbe de babe. Aici se încheie toată viața acestor cercuri, atîta pot să dea ele publicului, iubitor de toate, în paginile impertinente ale vre-unui jurnal său sub coperta prea transparentă — în intențiile și mijloacele care o susțin — a unei reviste.

E o critică ce-și are și ea rostul ei, darul de a procura mulțumiri celor care nu le mai pot căpăta aiurea, și mai ales iluziunea că atacurile pot să-și aibă efectul lor, să împrăstie neîncrederea în unele reputațiuni neplăcute, făurite fără colaborări misterioase și cu proclamări de pretorienii. E fără îndoială o pierdere de timp să urmărești toate numele — de critici literari, născuți pentru ocupațiuni mai lucrative, de istorici, filologi ce-și zic așa pentru că le-au zis alții, născuți să nu fie nimic — ce defilează, încrezute, printre rîndurile greoaie ale unei proze de plumb, aruncate în ochii nepricepuților drept monedă adevărată cu care să ciștige un loc printre scriitorii. E însă o petrecere ori-cum să privești frământările celor care se cred chemați să coboare pe alții, pe care timpul și alt ce-va — ce nu se înțelege ușor și de ori-cine — îi va ținea unde sînt; e un prilej să te mai veselești un moment, între ocupațiunile obicinuite, cînd îi auzi strigînd și dînd chiar sfaturi: «D-ta nu poți fi poet pentru că nu te-ai născut în loc bine-cuvîntat de muse, pentru-că nu scrii cum scriu alții, pentru-că n'ai luat mai mult seama la unele versuri, unele rime... D-ta nu poți fi om de știință pentru-că alții au fost sau sînt pentru-că în cutare notă n'ai spus cit trebuia, ai uitat ce știu alții, ai comis o greșală — în realitate poate vre-o eroare de tipar sau o scăpare din vedere, — în știință D-tale nu poate avea nimeni încredere, n'ai avut timp să cunoști atitea lucruri, ești prea tînr, ia-o mai domol sau lasă-te de ce ai început, etc. etc....» Citești și surizi.... Dar criticul te crede zdrobit; satisfăcut, te închipuește de

departe perplex, abătut, nimicitor pentru totdeauna de judecata lui neîndurată. Și satisfacerea lui crește când alții îl intimpină cu un bravo: «bine ai făcut... l-ai pus la locul lui... să vedem ce va mai zice acum». Aplause, jubilări în cerc...

* * *

Nu omoară pe nimeni o asemenea critică, pentru-că nu după citeva lucruri mărunte se judecă activitatea cui-va. Sint greșeli pe care nimeni nu le poate evita și dacă, mai ales în știință, în haosul ei de fapte, cine-va s'ar gândi să scrie fără să cadă o singură dată în păcat, n'ar mai lua condeiul în mână.

Un scriitor se judecă după impresia totală ce iese din opera lui, după spiritul în care a înțeles lucrurile, după silința pe care și-a dat-o, după puterea pe care a avut-o să atingă frumosul și adevărul. Critica pricepută, dreaptă, așa cum se face în alte părți, de oameni culti, știe să aleagă și să aprecieze din munca fie-căruia ce este cinstit, trainic, ce face personalitatea lui. Numai ignoranța vădită, incapacitatea de a prinde lucrurile, îndrăzneala de a încerca ce nu poate orî-cine, căutarea efectului, falsificarea faptelor, reaua credință — nepriceperea și minciuna sub toate formele — pot condamna și îngropa pe cine-va... Și pare-că revolta în contra acestora a fost mai puțin cunoscută la noi pînă mai în urmă, singura revoltă la care are dreptul critica și pe care de multe ori numai tinerii o pot înțelege, tinerii ce nu se închină ușor la orî-ce și care nu se tem de cealaltă critică ce poate speria pe unii, sufletele slabe, dar luptă zadarnic să-și atingă ținta, să mulțumească pe cîți-va interesați, prinși în goana după lumină, după tot ce e cuminte și cu rost. E atît de mare pasul de la o critică la cealaltă în cît trebuie ani, prefaceri îndelungate de cultură, schimbări în suflete, ca să fie măsurat și prețuit; e deosebirea între un pierde-vară al literaturii și un om ce-și dă socoteală de ce face și ce spune, știe ce vrea, pe unde să meargă și cu cine să stea de vorbă, între un rătăcit ce se războește cu umbre și un luptător ce dă în carne vie, izbește în plin, în șiruri de nevrednici și—e și aceasta ceva ce pune pe unul pe o treaptă mai sus de cit pe altul — între un necioplit și un bine crescut; e deosebirea, ce se pierde și acuma pentru unii în neguri, în neînțeles — sint atîtea vederi scurte —, între unii tineri de azi, pentru care și toleranța de a trăi se pare un dar nemeritat, și unii bătrîni cu aspirații din vremuri frumoase de altă dată și unii tineri cu aspirații bătrînești..... pleiadă de stele apuse și de sateliți.

OVID DENSUSIANU.

SONET

Albastra noptilor pustietate,
 Desprinde'n umbră, negrele ruine
 Care se'ntind, în raza lunei pline,
 Și 'nchipuiesc o groaznică cetate.

Se strecurară veacuri, vremi haine...
 Prin bolți, s'aude — vîntul cînd străbate —
 Un zăngănit de arme sfărimate,
 Și duhul morții 'n miez de nopti, revine.

Un ciine 'n depărtări a jale urlă,
 Și zace'n groape fără cruci, norodul
 Ce 'n timp de războiri sunase 'n surlă.

Crestat e 'n zidul răruit, izvodul;
 Un glas de cucuvăi sfișie 'n turlă
 Văzduhu 'n care țipă, iar, prohodul.

MIHAIL PALEOLOGU.

MEMORII

Generațiile se perindează și ni lasă, pentru a ști ce fapte au îndeplinit și de ce simțiri au fost insufletețe, acte oficiale moarte și gazete nesincere. Memorii nu se scriu, chiar de acei ce s'au împărtășit măi mult la viața timpului lor, și fie-care ce se duce, iea cu sine acolo de unde nu măi vin știri, icoane prețioase din mișcarea oamenilor și vremilor, lămuriri și fapte.

Unii, cei măi mulți, nu se apucă a-și înșira amintirile, fiind-că *nu se cere*, fiind-că n'au cui vorbi. Ca și cum, în orî-ce fel de literatură, și măi ales în acesta, s'ar scrie numai pentru un timp, care se poate să nu fie tocmai doritor de a afla lucruri petrecute sau de a se încălzi la cetirea unor pagini frumoase. De fapt însă, e altfel. Cine poate și cine știe, e dator să prefacă în slove trainice inima, gîndul și amin-

tirea unui timp, ce trăește cu mai multă conștiință în acest fericit ales. Nu poate fi vorba, prin urmare, de falsa rușine de a vorbi despre sine însuși; aceasta e un lucru secundar, pe lângă cel de căpetenie, care e păstrarea unuia din chipurile în care a trăit omenirea, pentru ca urmașii să se lumineze și să învețe.

În cei din urmă ani au apărut două volume de amintiri, datorite nouă celor de astăzi, ca și celor de mină, de două persoane care n'au avut o viață mare, frământată, dramatică. Unul dintre ei nici n'a mai fost scriitor până la alcătuirea operei sale autobiografice; iar cellalt, de și un însemnat nuvelist, nu-și iea cituși de puțin aere literare în memoriile pe care, de curind, le-a dat la lumină. Cu toată deosebirea de cultură, de puteri și de renume, cei doi povestitori ai lucrurilor făcute, și mai ales văzute, de dinșii, samănă între sine: e același tip de bătrîn cuminte ce urmărește în trecutul, înfășurat acuma în blinde neguri albastre, cât se mai poate vedea dintr'însul și-l spune, nu onoratului public, de care nu-i prea pasă, nu prietenilor, — ci mai mult șie însuși. Pe urmă, amîndoi sînt Moldoveni: un Sucevean de la munte și un Tutovean din țara dealurilor, și în ce zic ei, așa de liniștit, de iertător, de senin, cu o atît de frumoasă albă veselie de moșneag, răsună așa ceva ca graiul bătrînului strămoș Neculce, ce și-a scris în slove tremurate, cuprinzînd însă cuget drept, povestea vieții.

Pe timpul războiului Crimeii, un fecior de boier care nu era prea fericit în casa tatălui său, a plecat în lume cu bani de furat — cei d'întîiu și cei din urmă. A mers la Constantinopol, a trecut la Marsilia, unde a putut pune în sfîrșit pe cap doritul chipiî de soldat împărătesc al Franciei glorioase și mintuitoare, a stat în ploaia de apă și în ploaia de foc supt zidurile eroic apărute ale Sevastopolei, s'a bătut cu «Neînții» Împăratului Franz-Joseph, — între cari erau și atîția Romîni, — pe cîmpiile bogate ale Lombardiei, a dus viață veselă și viață primejduită, cu vin, dragoste și holeră, în marginea pustiului african. Apoi s'a întors acasă, s'a bătut și pentru țara lui, care-l cîștigase din nou și, într'un târziu, a scris pentru toată lumea ceia ce va fi spus de atîtea ori prietenilor: isprăvile sale de viteaz rătăcitor. Un întîiu volum a ieșit în Birlad, și el a fost întîmpinat cu vorbe bune și călduroase de un judecător al frumosului literar ca I. L. Caragiale. Era vorba că noul autor, totuși destul de bătrîn pentru un debutant, maiorul Pruncu, să dea la tipar și ce va fi scris despre războiul *nostru*, după războaiele *lui*. Dău.năzi însă am auzit că voiosul povestitor a murit, și nu știu dacă moștenitorii săi, măcar, urmașii lui sînt dintre aceia

carî păstrează evlavie pentru scrisul innaintaşului ce s'a dus şi caută să-l răspîndească.

Cellalt povestitor al trecutului său e d. N. Gane, nuvelistul cu graiul simplu şi simţirea neprefăcută, povestitorul ale cărei spuse au fost totdeauna pe înţelesul orî-cuî, au răzbătut departe şi au făcut, fără îndoială, mult bine. De curînd d. Gane a dat la lumină un volum de «Zile trăite».

Cîţi dintre puţinii ce le-au cetit, în aceste timpuri de pretenţie, vor fi strîmbat din suptirile lor nasuri artistice! În adevăr, în cea din urmă scriere a d-lui Gane nu sînt nici lucruri straşnice, nici revelaţii de mare interes, nici atacuri împotriva orî-cuî ar fi, nici frase cu efect, nici declamaţii. Nu e nici scop, nici plan: nici un artificiu, şi, într'un fel, nici o *artă*. Scriitorul nu scotoceşte şi nu întregeşte nimic, ci lasă amintirile să se desfăşure în voie: unele zugrăvesc, altele schiţează numai; unele privesc o mare personalitate istorică, precum e Brătianu, înfăţişat ca omul providenţial ce a fost pentru cea mai mare parte din contemporanii mării sale; altele cuprind numai o excursie, o anecdotă chiar, o anecdotă din «Junimea» veselă şi harnică de la Iaşi, sau din viaţa de pasionat vînător a scriitorului. Bucăţi înălţătoare de suflet, ca descrierea îngropării detronatului de la Florica, stău alături cu bucăţi naive. Toate alcătuiesc însă o lucrare sănătoasă în simplitatea ei, bine făcătoare, ca o cimpie fără podoabe meşteşugite, străbătută de vînturi largi... Ar fi de dorit ca aceste pagini să fie cetite mult, în multe părţi, şi într'o stare a sufletului tot aşa de liniştită ca şi aceia din care au pornit.

Se vor mai lua bătrîni pe urma d-lui Gane, pentru a-şi înfăţişa cu tot atîta adevăr, dacă nu cu acelaşi talent, viaţa străbătută?

N. IORGA.

ALEARGĂ TRENUL...

Aleargă trenul ca în sbor
Țîpînd isbește 'n întuneric,
Răsar schinteî, răsar cu spor
Scinteî și fum — un nor feeric.

Clipesc din ochi—de somn nici gînd—
Din cînd în cînd tresar cu frică —
M'ascund în umbră tremurînd —
Dorm toți — eü trează 's singurică...

S'aleargă trenul ca un smeu,
Mă 'nalț la geam, privesc afară
Răsare luna, visul meu,
Și ce incintătoare seară !..

Privesc... și-un gînd mereu mi-l torc:
Lăsaiu un dor prin lumi străine !..
Plecaî, și nu știu cînd mă 'ntorc
Și-atit era și pentru mine.

NATALIA NEGRU.

FĂT-FRUMOS

ÎN GRADINA SFINTEI VINERI

— FEERIE ÎN 3 TABLOURI —

PERSOANELE :

| | | | | |
|---|--|--|---|---------------------|
| SF. VINERE. FĂT-FRUMOS. URSUL-FĂT-DE-CRAIŢ. APRODUL ZMEILOR. | | RUJA VIORICA LĂCRĂMIOARA SOFRANA CIOBOŢICA CUCULUI | } | Zinele florilor. |
|---|--|--|---|---------------------|

O ALBINĂ.
 DOI CRAINICI.

Curtenii şi popor (flori), gardă (bujori şi crini), zefiraşi, ghiocci-paji, fluturi, albine etc.

TABLOUL I

Grădină înaintea palatului de cristal al sfin-tei Vineri.
 În fund de-a curmezişul, către dreapta palatului, la intrare cu mai multe scări.
 Mai în faţa scenei, la dreapta, un tuiş, sub umbra cărui este un taşpanel.

Noapte cu lună. Grupuri de flori visătoare însoţite de fluturi, cari dormitează.
 Ursul doarme pe taşpan. Zefiraşi se joacă fugind şi ascunzindu-se printre flori.
 Zinele florilor se desprind dintre grupuri şi sosind în mijlocul scenei fac roată,
 mişcându-se ritmic ba la dreapta, ba la stînga. Zefiraşii se opresc pe lângă grupurile de flori.

ZINELE:

| | | |
|--|--|---|
| Sorioare, sorioare ! Luna-î plină de 'ncintare Şi cu raza-î argintie | | La plăcutul joc ne 'mbie. Haideţi hora pe 'ntrecute, Iute, iute ! |
|--|--|---|

(Cercul se desface. Zinele se grupează în jurul zinei povestitoare)

RUJA :

| | | |
|---|--|--|
| Perele de aur Cum mai dulce coapte Pe la mîez de noapte | | Taînic zmeii eară Toate le prădară. |
|---|--|--|

CIOBOŢICA CUCULUI :

| | | |
|---|--|--|
| Ei şi fete pradă Şi le duc grămadă Pe tărîmul lor | | Le pun sub zăvor Prin palaturi. Ele Plîng de-amar şi jele. |
|---|--|--|

ȘOFRANA :

Este-un împărat
Mare și bogat.
Fata lui, Ileana

Ce-î zic Cosinziana,
Ca ruptă din soare
Păreche nu are.

LĂCRIMIOARA :

Bietul împărat
Plinge 'ndurerat.
Fata lui iubită

De zmei e robită
Răpind-o cu zor
Craiul zmeilor.

ZINELE:

Vai!

VIORICA :

Știți voi? Făt-frumos
Viteazul făimos,
Cel nebiruit,

Grabnic a pornit
Peste țări și ape
De năcaz s'o scape.

ZINELE:

Cale cu noroc!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(apoi prinse în cerc)

Sorioare, sorioare!
Zorii vin în cărucioare
Fugărind naintea lor

Toată ceata umbrelor.
Să ne facem nevăzute
Iute, iute!

(Un zefiraș furișat lingă Urs îl gîdile la nas cu o crenguță, în vreme ce zinele povestesc. Ursul mormăind dă de mai multe ori cu laba pe la nas. Zinele, sfîrșind hora lor nocturnă, fug între grupurile de flori. Ursul se trezește. Se face lumină roșietică de zori).

URȘUL :

(sommuratic umblă și trezește florile)

Sculați, sculați, vă luminează zorii!
În rouă mindru vă scăldați căpșorii,
Să fiți gătite cu podoabe tinere,
Curînd la vale vine sfînta Vinere.

(Zefirașii încep a alerga din nou pe scenă. Florile pe rînd se trezesc, își freacă ochii și fețele și își îndreaptă podoabele.

Palatul de cristal se luminează, poarta se deschide. Pe scări coboară în rînduri garda Bujorilor și crinilor, ghiocel-paji, curteni, în sfîrșit sf. Vinere, purtată pe umere într'un scaun de flori. Florile se închină, flutură din mîni și nafrămîi, salutînd sosirea sf-tei Vineri).

TOȚI:

Mărire ție, te slăvim, stăpină!

SF. VINERE (salutînd):

Plăcută pace între voi rămînă!

O FLOARE :

Dulce fericire-î
Pe al tău tarim,

Ție cu iubire
Toate ne'nchinăm.

UN FLUTURE :

În grădina ta
Mîndră ni-e viața

Potirași de flori
Ni întind dulceața.

SF. VINERE :

(Ajunsă în mijlocul scenei)

Cu drag răspund a voastre salutări
Cari îmi vestesc senine cugetări
De traiu plăcut și dulce fericire
Ce printre voi aș vrea să se restire
Neconținut, ca raza din azur
Ce însenină lumea dimprejur.

TOȚI:

Mărire ție, te slăvim, stăpînă!

SF. VINERE (salutînd):

Plăcută pace între voi rămînă!

(Sf. Vinere face un semn purtătorilor scaunului. Ei îl așază jos și sf. Vinere coboară. Curtenii se grupează la dreapta, garda, pajii și purtătorii scaunului pe scări lingă palat).

SF. VINERE :

Frumoasă-î dimineța! Mîndrul soare
Răsăritor mai strălucit apare
În raze aurii scaldîndu-și fața
Ce deșteptată redeșteaptă viața.
Văzduhul încă plin e de răcoare
Sorbînd miresmele din ori-ce floare
Și 'n zbor șagalnic, dulce, blînzi zefiri,
L'mparte darnic doritoarei firî.
Și eū le sorb! Simțirea mea voioasă
În voile mirezmelor se lasă.

(Zărînd un crainic ce se apropie)

Apropie-te, crainic, vestitor
A tot ce se întimplă. Repegior
Vestiască-ți gura ce are să spună.

CRAÎNICUL:

Stăpînă sfîntă! Vestea mea nu-îi bună!

SF. VINERE:

Ce spui? Nu vezi în jur senina pace?

CRAÎNICUL:

Plăcută-î ea, dar totuș n'am ce face
Decît să-î dau un strop de amărire.
E ca vrăjit! Văzut-am cu uimire
Că ear prădat de fructe este pârul.

(Sf. Vinere se arată neplăcut surprinsă)

De-î vestea rea ea spune adevărul.

SF. VINERE:

O, earăș Zmeii! Pururi a hoție
Prin lumē îmblă neagra herghelie.
Ce-î mai frumos și scump și-ți este drag
Necruțători răpesc. Ei sunt un chiag
Născut ca de năpaste. N'am putere
Ca să-î opresc, ș'aud fără de vrere
Mereu izonul veștiî nedorite
Că perele de aur sunt răpitate.
Am încercat cu paza, cu străjerii
Nu-mî pot scuti podoabele averii.

(Zărind pe Urs, care umblă neliniștit și tot privește la stînga)

Ce-î, Ursule, c'atî de stingher ești,
La vr'un ulcior cu miere te gîndești?

URSUL:

Îți place gluma, sfîntă! Daū ocolul
Cu ochiul treaz și vîntul este solul
Ce pe aripa lui mî-aduce știre
C'aproape e ceva de altă fire.

SF. VINERE:

Ți se năzare poate! Tu aî toane
Și 'n cap prea multe gîndurî năzdrăvane.
(De după scenă se aude o voce cîntînd o doină de cale).

URSUL:

Auzî stăpînă? Bine ți-am vestit
Că un străin la noi e pripășit?

SF. VINERE :

Ai miros bun! Dar unde-î peregrinul?
Să'l cați și să'l aduci!

URSUL :

Curind străinul
De labă-'mî prins vă sta 'nainte ta.
(Ursul ese la stînga.)

SF. VINERE :

Un glas plăcut a drăgostit tăcerea
Cu cîntecu-î frumos, ce adierea
De vînt ni'l-a adus, lin undulindu'l
Și îndulcind simțirile și gîndul.
Aș vrea să văd străinul cîntăreț:
Bătrîn e, tînăr, blind orî îndrăzneț?

(Făt-frumos, în mina dreaptă cu ghioaga, tîind cu mina stîngă pe Ursul de grumaz, sosește din stînga.)

URSUL :

Belea pe cap! Mai las'o că mă gîtuî!

FĂT-FRUMOS :

Te mai aninî de mine? Cu atitu-î
Destul de astădată.

(il lasă liber.)

La dihăniî

De soiul tău știu meșterea minîi.

URSUL :

(Cătră sf. Vinere.)

Stăpînă, eată și străinul!

SF. VINERE :

Bine,
De ceafă el te-a cam adus pe tine!

FĂT-FRUMOS :

(Privind la flori.)

Uimit privesc în jur. E nesfirșită
Mîndreța prin grădină răspîndită.
Flori galeșe, ca 'n farmece urzite
Surid vederîi. Parcă îndrăgite

Intind la fluturi dulcile gurițe.
 În port alese ca niște domnițe!
 (Pășind către mijlocul scenei vede pe sf. Vinere, care s'a retras mai la dreapta).
 Dar cine e ființa luminoasă
 Ce stă naintea mea ca o crăiasă ?

URSUL :

Inchină-te, căci e stăpîna !

FĂT-FRUMOS :

Nu e
 Al minții mele obiceiū să se supue
 La cugetări de sclav, nu 'mî e deprinsă
 Ființa să se 'nchine.

(Cătră sf. Vinere.)

'N tine strînsă

Văd eū o minunată măreție
 Și un imbold d'evlavie mă 'mbie
 Să-mî plec gîndirea.

(Se inchină).

SF. VINERE :

Mindră arătare

E chipul lui cu plete lucitoare
 Ca raza dimineții luminoasă
 Și vorba lui s'alcătue frumoasă

(Cătră Făt-frumos.)

Bine-ai venit, străine pelerin !

FĂT-FRUMOS :

Cu gînd de pace 'n raiul tău eū vin !

SF. VINERE :

Tu cine ești, că ai putut străbate
 Spre raiul meu primejdiiile toate ?

FĂT-FRUMOS :

Un pelerin ce umbl'a vitejie,
 Pe nume Făt-frumos. El singur știe
 Puține numai despre sine : 'n zori
 Eū m'am trezit culcat in pat de flori
 Departe 'n răsărit — eū nu știū unde —
 Pe-un plaiū frumos, ce între munți s'ascunde,
 Pe capul meu căzu din zori o rază
 Și luciū auriū din păr îmi scinteează,

A nopții umbre strîns-am în orbite
 Și negre stele 'n ochi am zugrăvite,
 Din cupa unei flori sorbit-am miere
 De-atunci mi-e glasul dulce 'n mlădiere,
 Botezul 'l-am primit din stropi de rouă —
 Îndată am simțit o viață nouă
 Și 'n clipă am crescut la trup deplin
 Cum sunt acum, în fața ta cînd vin.

SF. VINERE :

Ce minunat!

(Către Făt-frumos)

Maî multe nu știi spune?

FĂT-FRUMOS :

Poveștile de mine spun minune:
 C'aș fi ba din Călin, ba din Dafin,
 Ba că un vulture din cer senin
 Zburînd în cioc de aur m'a adus
 Și 'n mîndrul plaiu în pat de flori m'a pus

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SF. VINERE :

Ascunsă taină pare el să fie!

(Către Făt-frumos)

Te văd plecat cu ghioaga 'n voinicie
 Și pe-un tarîm al păcii ești ajuns.
 Dar încotro 'ți-e calea?

FĂT-ARUMOS :

Drept răspuns
 Să-ți povestesc de-o mindră 'mpărăție
 Ce sue 'n nori cu crestele de munți
 Incununate de zăpezi pe frunți,
 Cu șesuri largi bogat înfloritoare
 Ce-și scaldă poala în talaz de mare,
 Cu sate tirguri și noroade multe
 Ce fericite sunt că pot s'asculte
 De-un împărat ce'n lume samăn n'are
 În măreția lui strălucitoare.
 Dar mai presus: o fală de odor,
 Podoaba 'mpărăției, dulcele isvor
 De nesfîrșite bucurii și minunată
 În frumuseți e tînăra lui fată
 Ileana Cosinziana. Fericiri împarte
 Surîsul ei, și lauda-î departe,

Mereu crescînd ca riul ce se scură,
 Repovestită a trecut din gură 'n gură
 Așa faimos, că 'n lume toți se miră.
 Mulți feți de crai și împărați sosiră
 Cu alaiuri mari și daruri nestimate —
 Cum mintea omului nici n'o socoate —
 În vraja dorului după Ileana:
 Ca să-î închine viața și coroana,
 Din zi în zi la faima ei să 'nșire
 Podoabe nouă pentru strălucire.

(Intristat)

Dar repede's prefacerile 'n cale
 Cînd vin să schimbe bucuria 'n jale.

SF. VINERE :

Ascult uimită glasul tău aprins
 Lăudînd pe Cosinziana. Cine-a stîns
 A mindrei fete fericită pace?

FĂT-FRUMOS :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Era 'ntr'o noapte, pogori furtună
 Cum nu a fost pe lume mai nebună,
 Cu uragan suflat de vrăji de vraci
 Ce răsturna din rădăcini copaci
 Și vijiind plesnea, ca să dărîme
 Și ear să fugă prin întunecime.
 Ziceau fricoși oameni făcînd cruce!»
 «Sfirșitul lumii vine să ne-apuice
 Cînd se zori la curtea 'mpărătească
 Era o frămîntare nefirească
 În toți. O groază negrăită
 Pe toți îi prinse. lute alergară
 Aprozi și crainici căutători prin țară,
 Dar urmă nu găsiră; doar o babă,
 Ce 'n bob vrăjia, ie povesti în grabă
 De umbre sburătoare și de-un vaer
 Ce dureros s'a auzit din aer,
 De-un fulger roș, făcînd să se 'ntrevadă
 O umbră neagră ș'un chip de zăpadă.
 Și zis-a baba: «Spuneți la 'mpărat
 Că craiul zmeilor odrasla i-a furat!»

SF. VINERE

Grozavă e a zmeilor urgie!
 Ileana biata dusă-î în robie?

FĂT-FRUMOS:

Înțelegind a sa nenorocire
 Bătrînul împărat, ca scos din fire,
 A izbucnit în hohote de plîns ;
 Și cum era norod în juru-i strîns
 Ruga ca un copil și se ruga :
 «Cătați, aduceți pe Ileana mea,
 Copilul meu iubit, viața vieții,
 Odorul scump, toiagul bătrîneții.
 Nu vreaî împărăție nici mărire
 Mi-o dați napoi răpita fericire!
 Plîngea norodul. Jalea lui cuprinse
 Cîmpii și munți și tot mereu se 'ntinse
 Pela vecini, trecînd din țară 'n țară —
 Și pretutindenî ochii lăcrimară.

SF. VINERE :

O, cit de dureros! Sărmanul tată,
 Că 'și-a pierdut odorul său de fată!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FĂT-FRUMOS :

Porniră feți de crai și împărați
 De-acelaș dor pe urma ei mănăți :
 Cu vitejia lor pe zmei să-î bintue
 Și pe Ileana-roabă să o mintue.
 La curți ori-unde-'i jale și suspin
 Căci feții duși acasă nu mai vin,
 Un gînd aprins, un dor înflăcărat
 În drumuri m'a pornit, ca să desbat
 Din brațul craiului de zmei pomana
 De 'și-a făcut cu prada din Ileana.
 Cu mila ta, o sfîntă, să mă mirui
 Să-mi dai puteri pe hoțul-craiu să'l birui

SF. VINERE :

A buzei tale veste dureroasă
 În suflet urma duiosiei lasă,
 Intregul nenoroc urzit copilei
 'L-am ascultat cu tot adînsul milei.
 Îți laud curajul! Măndră-i vitejia
 Ce te împinge să deslegi robia —
 Dar calea ta 'n primejdii pururi crește
 Și nici un muritor n'o isprăvește,
 Tărie ai, să-ți împlinești dorința?
 Adese 'n urma 'nsufletirii stă cîința!

De e frumos ca să resimți durere,
 Să sarî în ajutor — a ta putere
 Imboldurilor mîndre slujitoare
 Prea slabă-i poate, lesne-i s'o doboare
 Vrăjmașii nefirești. Și nu-î păcat
 De chipul tău cel mindru inchegat,
 De tinereța ta înfloritoare
 Să piară 'n vrerea minții prea ușoare?
 Intoarce pasul tău grăbit fără de vreme!

FĂT-FRUMOS:

Nu ast-fel să'mî vorbești, căci nu se teme
 Viteazul de primejdii, ci cu zor
 S'aruncă drept în vălmășagul lor.
 Pornirea mea de faptă 'ncununată
 Voiesc să fie.

Sfiută mult lăudată!

De vreî să mă ajuți, primesc cu drag
 Și-ți mulțumesc, de nu — acest toiaș

(arată ghioaga)

Mă va călăuzi ca pîn' acum
 Prieten bun și mai departe 'n drum.

SF. VINERE:

Prea rău, ce-am zis, cu gîndul tău se 'ngină!
 Cu drag îți pun, ce pot, la îndemină.
 Dar vezi, puterea mea e prea săracă
 Decît a zmeilor tărie să întreacă,
 Și mai ales: mi-e gîndul știutor
 De-î vrednic cel, ce'mî cere ajutor?
 Nu-î vorba ta numai vestmint de fală
 Urzit de-o îngîmfată îndrăzneală?
 Nu pot să te ajut fără 'ncercare:
 De-o implinești, un dar cum e arare
 Să-ți fie scutul meu, de nu, osîndă
 Voi pune pe ființa ta plapîndă,
 Te voi vrăji; ființa de ocară
 Să mă slujești în chip și fel de fiară.

FĂT-FRUMOS:

O, pune-mă la încercare! Gata
 Sunt eu să-'mî iaș și plata și respata!

SF. VINERE :

Il vezi pe Urs? El este făt de craiū
 Și l-am vrăjit pentru sumețu-î graiū.

(cătră Urs)

Tu știi de unde ți-a venit năpasta!
 Să 'i duci pe Făt-frumos în noaptea asta
 Să stee perelor de aur pază,
 Să văd, cum agerimea lui veghiază.

(cătră Făt-frumos)

De-acuma, Făt-frumos, din gînd dispară
 Imboldul tău de ducă. Pină 'n sară
 Să-'mî fîi plăcutul oaspe. Se cuvine
 Să fie inima și gîndul tău senine.

(cătră cei adunați)

Curtenî și flori! Primiți'l cu iubire
 Pe rarul oaspe. Unde sunt potire
 Cu băuturi plăcut întăritoare?
 Intindeți-'i! În dulce desfătare
 Să-î treacă ziua ca un vis frumos!

BCU Cluj Central University Library Cluj

FĂT-FRUMOS :

(închinînd potirul)

Seninătăței tale beaū acest prinos!

TOȚI :

Slăvit să fii, tu oaspe rar și mîndru!

(St. Vinere face un semn purtătorilor scaunului; ei se apropie. Sf. Vinere sue în scaun, apoi este ridicată în sus).

SF. VINERE :

Acum, flori dragăstoase, să porniți
 Cu joc șagalnic, cum mai mîndru'l știți!

(cătră Făt-frumos)

Privește, Făt-frumos, să vezi temeiul
 Vieții de la noi și obiceiul,
 Urmează-mă, pe lingă mine fii
 Să-'mî povestești de-a tale vitejii.

(Grupul sfintei Vineri se postează în fund lingă portalul palatului, pe scări; Făt-frumos lingă sf. Vinere, din cînd în cînd vorbind prin semne cu ea. Ursul, cam neghiob, aranjează dansul florilor cu fluturi).

Sfîrșitul tabloului I.

COSTANTIN BERARIU.

DARE DE SEAMĂ

A. V. Gidei — Ruși și țărănimea românească în vremea ocupațiilor rusești — Cartea a doua — București [Ianuarie] 1903.—95 pp.

Anul trecut d. Gidei a început într'o serie de cărțicele scrise pentru popor și în limba lui să combată ideea nenorocită despre dragostea Rușilor pentru noi și nimicnicia noastră față de a tot-puternicia lor, ideie din nefericire încă statornică în mîntea țăranului nostru.

D. Iorga în *Convorbiri Literare* pe Iunie 1902, făcu o scurtă dare de seamă cu laude pentru autor, asupra primei din aceste cărți care coprinde povestirea întîiilor două ocupații rusești, dela 1711 și 1739.

Anul acesta d. G. scoase a doua carte, care, ca și prima, expune după izvoarele istorice și într'o formă cu totul accesibilă poporului, ocupațiile rusești dela 1769—1774 și 1788—92, cu pierderea Bucovinei, arătînd «suferințele ce-au îndurat Românii de la Ruși», într'o limbă pe jumătate bisericască pe jumătate cronicală — care de alt-fel e tot după cea dintâi, ce la rîndul ei tot dela popor pleacă ¹⁾ —, cu dese provocări către cititori, cu frumoase reflecții luate mai ales din cărțile sfinte, ori făcute de însuși d-sa în formă de maxime. D. G. nu face numai simpla povestire a faptelor, ci dă poporului și învățături pentru iubirea de țară și de dinastie, și de mîndrie națională, arătîndu-i în aceeași vreme la fie-care pas, perfidia, cruzimea și batjocura rusească față de oropsitul nostru popor.

D. G. spre a fi mai lesne înțeles n'a făcut *istoria* ocupațiilor, ci «leapopisetul» ori «chronograful» lor și i-a fost cu izbîndă.

Iar spre încredințare despre cele spuse de rău despre Ruși, d-sa nu stă la îndoială să repete des că toate lucrurile astea nu le spunem din svonuri ori din bănueli», ci «jalbele și poruncile de care aici am pomenit, sunt în ființă pînă în ziua de azi și în zilele noastre s'au dat în cunoștință obștească, și pe temeiul lor scrim.»

Și acolo unde înșirarea suferințelor poporului se întrerupe pentru un timp, descrieri ticluite din adîncul inimei, cu adevărată simțire românească, desăvîrșesc impresia de negrăită durere pentru starea cea tristă a noastră, din acele vremi.

Pentru chipul foarte potrivit cu spiritul poporului și vorbirea pe alocurea directă, în care e scrisă cartea, ea devine un prețios mijloc de răspîndire a ideilor sănătoase despre iubirea de neam și de tron și despre încrederea în propriile puteri, fără de care un popor nu putea multă vreme trăi de sine stătător; iar însemnătatea acestor mici cărțicele ale d-lui G., pe cari Ministerul Instrucției a avut buna idee de a le răspîndi

1) — Populară nu prea; ba chiar i s'ar putea cu dreptate imputa d-lui G. întrebuințarea unor cuvinte ca *apriiat*, a *oblici* și altele, primul din Zilot, cealalte din cronicile mai vechi, dar azi neînțelese de popor — mai ales de cel din Moldova, către care în special e îndreptată cartea.

prin învățători în mare număr la sate, e cu atît mai neprețuită, cu cît nenorocitele idei filoruse au găsit nu de mult un reprezentant și în presa noastră, ceea-ce e foarte primejdios pentru formarea judecății poporului care — cum e și firesc — în ori-ce întrebare e mai înclinat să primească părerea ce se potrivește cu a lui, mai ales cînd ea e propovăduită cu atîta convingere de niște oameni ce trec de luminăți.

D. G. va mai scoate cel puțin două cărțile asupra ocupațiilor rusești, ce urmează, și, ca și pentru cele pîn'acum scoase, îi sintem datorî mulțumire și recunoștință.

V. PÎRVAN.

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

Un mic adaus. D-l Em. Grigorovița publică în *Revista idealistă* (No. 3 și 4) o lucrare asupra lui «Werther». Ar fi fost corect, ca autorul să reamintească cititorilor săi și faptul că există și cite-va traduceri în rominește. Credem că nu se va supăra, dacă vom completa noi lacuna asta din articolul d-sale.

Există cu totul patru traduceri romine, toate patru destul de răspindite.

1) *Suferințele junelui Werther*. De Goethe. București 1842. Tipărită cu litere cirile, 182 pagini în 8^o. Numele traducătorului nu e amintit, dar să știe, că traducerea e făcută de Gavril Munteanu, bărbat cu multe merite pe terenul scoalei și literaturii romine. Munteanu scria o frumoasă limbă rominească, cunoștea temeinic literatura clasică germană, așa-că traducerea lui, dintre toate, este cea mai bună și singura vrednică de cetit.

2) Goethe, *Patimele junelui Werther*, traducție din limba germană de V. B. Vermont cu o introducere de Grigorie H. Grandea. București 1875 p. 204 în 8^o. În o prefață mai lungă Grandea face o privire istorică asupra literaturii germane, arătîndu-î superioritatea față de alte literaturi; presintă pe Werther ca un moralist prin excelență, fiind-că acest roman ar fi apoteosarea amorului conjugal. «Azi mai mult ca orî și cînd — zice Grandea — Werther este moral, este ferul roșit în foc și aplicat pe cangrena socială. Literatura lupanarelor din Paris a revărsat în toată lumea un venin, care roade cele mai sfinte legăminte, acele cari fac țaria familiei... Traducerea lui Vermont este însă inferioară și se pare că nici nu este o traducere nouă, ci o simplă refacere, o retușare nereușită a celei dintîi, cu înlocuiri de cuvinte ca: «amic» în loc de «prieten», «delectat» în loc de «desfătat» etc. Pagini întregi sînt luate din Munteanu fără nici o schimbare.

3) W. v. Goethe, *Suferințele tinărului Werther*. Cu două-zeci de ilustrații în text și portretul autorului. Traducere și o prefață de I. Husar. A apărut în biblioteca de popularizare a lui Samitca din Craiova. Prefața e scurtă și confusă ear traducerea, considerînd și progresul limbei literare de la 1875 încoace, e greoaie și defectuoasă.

4) Ultima traducere e cea mai slabă. Titlul e simplu: Goethe-Werther. Cu 12 ilustrații în text. A apărut în «Bibl. p. toți» a lui Müller. Prefața e o înșirare de cuvinte făcută în necunoștința împrejurărilor în cari s'a scris romanul, iar traducerea, datorită probabil tot de scriitorul prefeței: A. S. (turza?) este o ciopîrteală barbară a textului original, cu omisiuni de părți esențiale pentru înțelegerea cărții. O ediție ce trebuie scoasă din piața literară.

Toate aceste, mai adăugînd și dorința de-a vedea în curînd o bună ediție rominească a acestei scrieri, nu trebuiau să scape din vederea scriitorului de la «*Revista idealistă*».

CH.